

Motivationen til at tage ansvar for fællesskabet kan i turbulente tider få kommunalpolitikere til at genopstille

Temanummer: Ret og rimelighed i kommunal sagsbehandling

Motivationsformen sense of community responsibility (SOC-R) beskriver et menneskes villighed til at tage ansvar for lokale fællesskaber. Det afspejler sig i følelsen af forpligtigelse og ansvar for en gruppe og dens medlemmer. Motivationen til at tage ansvar for det lokale fællesskab i en kommune er særligt interessant i turbulente tider. Kommunalpolitikere træffer nemlig beslutninger, der har omfattende konsekvenser for borgerne. Kommunalpolitikeres SOC-R er derfor omdrejningspunktet i artiklen. Ba-

seret på spørgeskemaundersøgelser blandt danske kommunalpolitikere fra 2019 og 2023 samt registerdata undersøger artiklen, hvordan kommunalpolitikeres SOC-R udvikler sig, og hvordan SOC-R hænger sammen med genopstilling og genvalg i turbulente tider. Studiet viser, at kommunalpolitikere med højere SOC-R tenderer til oftere at genopstille og blive genvalgt. Dermed kan SOC-R have betydning for sammensætningen af kommunalbestyrelserne i Danmark.

LAURA BUNDGAARD

Ph.d.-studerende, Kong Frederiks Center for Offentlig Ledelse, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, balu@ps.au.dk

ANE-KATHRINE LUNDBERG HANSEN

Data manager, Kong Frederiks Center for Offentlig Ledelse, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, aklh@ps.au.dk

LOTTE BØGH ANDERSEN

Professor, Kong Frederiks Center for Offentlig Ledelse, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, lotte@ps.au.dk

LENE HOLM PEDERSEN

Professor, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet, lh@ifs.ku.dk

Introduktion til betydningen af SOC-R i en kommunalpolitisk kontekst

Danske kommunalbestyrelsesmedlemmer bruger i gennemsnit ca. 18 timer om ugen på det politiske arbejde (Pedersen o.a., 2021), og det er næppe alene aflønningen, der motiverer dem (Pedersen, Pedersen og Bhatti, 2018). Denne artikel belyser derfor kommunalpolitikeres villighed til at engagere sig i kommunalpolitik og gøre noget for det fælles bedste i lokalsamfundet, hvilket netop indfanges af den motivationsform, der kaldes *sense of community responsibility* (SOC-R). Det er særligt relevant i byrådsperioder med nationale og globale udfordringer. I byrådsperioden fra 2018 til 2021 udbrød der f.eks. en pandemi (COVID-19), mens der i byrådsperioden fra 2022 til 2025 kom flygtninge fra Ukraine. I disse byrådsperioder blev alle kommunalpolitikere i en spørgeskemaundersøgelse spurgt til deres SOC-R. Vi spurgte dem henholdsvis i begyndelsen af 2019 og i begyndelsen af 2023. Tabel 1 uddyber, hvordan dette begreb er målt, ligesom vi også gennemgår, hvordan de to populationsundersøgelser af landets kommunalpolitikere foregik. Afsættet for denne artikel er nemlig, at kommunalpolitikernes gennemsnitlige SOC-R var højere i 2023 sammenlignet med 2019 på samme tidspunkt i valgcyklussen. Ændringen er statistisk signifikant, og selvom ændringen ikke er enorm (jf. tabel 1), er politikerne systematisk blevet lidt mere villige til at hjælpe borgerne i kommunen, ligesom de føler en lidt stærkere personlig forpligtelse til at forbedre forholdene i kommunen. Det er ikke mindst interessant, set i lyset af en rundspørge blandt danske kommunalpolitikere, hvor 72 pct. oplever,

at det er blevet sværere at få folk til at gå ind i kommunalpolitik i løbet af de seneste år (Henriksen o.a., 2024).

I perioden 2019-2023 er kommunalpolitikere blevet lidt mere villige til at hjælpe borgerne i kommunen, ligesom de føler en lidt stærkere personlig forpligtelse til at forbedre forholdene i kommunen

Teoretisk er der mindst fire forskellige bud på det signifikant højere niveau af SOC-R blandt kommunalpolitikere i 2023 sammenlignet med 2019. Stigningen i det gennemsnitlige niveau af SOC-R kan for det første skyldes, at de nyvalgte kommunalpolitikere havde højere SOC-R i den valgperiode, der startede d. 1. januar 2022, sammenlignet med nyvalgte politikere i tidligere perioder. Som vi uddyber senere, kan øget samfundsmæssig turbulens (som følge af f.eks. COVID-19 krisen) tænkes at få personer med høj SOC-R til at stille op ved kommunalvalget. Tendensen til, at hændelser, krav og støtte spiller sammen og ændrer sig på uforudsigelig og usystematisk vis (Ansell, Sørensen og Torfing, 2023: 3), kan potentielt få borgerne til at ”steppe op” i form af højere SOC-R. Det kan øge deres villighed til at stille sig til rådighed som potentielle kommunalbestyrelsesmedlemmer, når hurtige temposkift giver større usikkerhed og uforudsigelighed, programteorierne svigter, og der kommer flere uventede gensidige afhængigheder. Disse forhold karakteriserer perioder med høj samfundsmæssig turbulens, og *opstillingsforklaringen* forventer, at det får personer med høj SOC-R til at stille sig til rådighed til at blive (ny)valgt som politikere.

For det andet kan de eksisterende kommunalpolitikeres SOC-R være steget som følge af socialisering under byrådsarbejdet. I byrådsperioden mellem 2018 og 2021 var alle landets kommunalbestyrelsesmedlemmer involveret i at håndtere den samfundsmæssige turbulens, der var resultatet af COVID-19 krisen. Som Sørensen og Ansell (2023) skriver, handler robust politisk ledelse netop om at kunne reagere dynamisk på denne type udfordringer. Politikerne skal bl.a. kunne indgå i purpose-drevne politiske koalitioner (ibid.). Det kan have socialiseret lokalpolitikere til at få højere SOC-R i løbet af byrådsperioden, hvilket potentielt kan forklare den gennemsnitlige stigning. Hvis denne forklaring finder støtte, kan håndteringen af den øgede turbulens ses som en læreproces, hvor politikere ændrer værdier og identitet (Jakobsen o.a., 2023) og ultimativt øger deres SOC-R. *Socialiseringsforklaringen* forventer altså en stigning i SOC-R for den enkelte politiker over tid.

For det tredje kan SOC-R give en større villighed til at genopstille i den følgende periode. Det kan forklare stigningen i landsgennemsnittet, hvis denne større genopstillingsvillighed knytter sig til den øgede samfundsmæssige turbulens (Ansell, Sørensen og Torfing, 2023). Her er argumentet, at politikere

med højt SOC-R bliver mere villige til fortsat at stille sig til rådighed i kommende valgperioder, når de i turbulente tider ser, at deres politiske arbejde gør en forskel i forhold til at håndtere de udfordringer, den øgede usikkerhed medfører. *Genopstillingsforklaringen* indebærer altså, at den gennemsnitlige SOC-R blev øget ved, at kommunalpolitikere med høj SOC-R koncentreredes i kommunalbestyrelserne, mens politikere med lav *community engagement* valgte at forlade kommunalpolitik.

Endelig kan der for det fjerde være kommet en større genvalgssandsynlighed hos kommunalpolitikere med høj SOC-R. Det kræver, at vælgerne i højere grad er begyndt at stemme på politikere, der er meget motiveret for at tage ansvar og handle til gavn for lokalsamfundet. Vælgerne oplever også den øgede samfundsmæssige turbulens, og Martin, de Lange og van der Brug (2022) argumenterer for, at politikere netop kan sikre sig vælgernes stemmer i turbulente tider, når de har en stærk kobling til civilsamfundet. SOC-R hos politikerne kan tænkes at tydeliggøre denne kobling og i højere grad få vælgerne til at stemme på dem, når der er stor samfundsmæssig turbulens. *Vælgerforklaringen* forventer derfor, at ændringen skyldes, at vælgerne i turbulente tider i højere grad stemmer på politikere med højt SOC-R.

I tilgift til disse fire forklaringer på den gennemsnitlige stigning i SOC-R er det også relevant at inddrage litteraturens forventning (Pedersen, Andersen og Thomsen, 2021) om en positiv sammenhæng mellem at besidde politiske poster (såsom borgmester, udvalgsformand og gruppeformand) og have høj SOC-R. Selvom der næppe er kommet så markant flere politiske poster, at det alene kan drive en signifikant stigning i SOC-R, kan det være en vigtig brik i at forstå udviklingen i den enkelte politikers SOC-R over tid.

På baggrund af en teoretisk uddybning af begrebet SOC-R belyser artiklen, hvordan vi kan forstå den gennemsnitlige stigning fra 2019 til 2023. Konkret er forskningsspørgsmålet, hvordan politikernes SOC-R ændrer sig over tid, og hvordan det hænger sammen med deres opstilling, socialisering, genopstilling og genvalg til kommunalbestyrelsen.

Empirisk bygger artiklen på en kombination af registerdata og to spørgeskemaundersøgelser blandt danske kommunalpolitikere i 2019 og 2023 (gennemført på samme tidspunkt i valgperioden). Vi har på baggrund af disse data mulighed for at følge de samme politikere fra 2019 via deres beslutning om at søge genvalg eller ej og deres succes hermed koblet til deres SOC-R i henholdsvis 2019 og 2023. Tilsvarende kan vi sammenligne førstegangspolitikere i de to perioder og kontrollere for kommuneforhold såsom urbanisering og befolkningstal. Det giver en unik mulighed for at belyse, hvorfor kommunalpolitikere i 2023 gennemsnitligt er mere motiverede for at tage ansvar for fællesskabet end kommunalpolitikere i 2019.

Givet at der endnu ikke er publiceret meget på dansk om SOC-R, giver følgende afsnit en indføring i, hvad SOC-R er, hvilken forskningstradition det

udspringer af, og hvorfor det er væsentligt at afdække betydningen af SOC-R i forhold til kommunalpolitisk ledelse. Derefter zoomer vi ind på henholdsvis tiltrækning, udvælgelse, fastholdelse og socialisering af kommunalpolitikere for at forstå de forskellige forklaringer på ændringen i kommunalpolitikernes SOC-R. Det er med afsæt heri, at vi opstiller seks hypoteser, som vi analytisk undersøger med henholdsvis fixed effect regression, pooled OLS-regression og logistisk regression. Afslutningsvist diskuterer vi de empiriske resultater og giver bud på fremadrettet forskning i SOC-R i relation til politisk ledelse.

Hvad er sense of community responsibility?

SOC-R betegner en følelse af forpligtigelse og ansvar overfor en specifik gruppe og dens medlemmer (Nowell o.a., 2016: 665). Det er en altruistisk og handlingsorienteret motivationsform, hvor personen motiveres af at gøre noget selv uden en forventning om personlig gevinst (Brincker og Pedersen, 2023: 202). SOC-R er således en pro-social motivationsform, men den adskiller sig fra f.eks. *public service motivation*, som er rettet mod at gøre godt for samfundet generelt uden en konkret modtager for øje. Det adskiller sig fra SOC-R, der er rettet mod en konkret modtager – nemlig et afgrænset fællesskab, som i denne artikel er en kommune.

SOC-R – sense of community responsibility – betegner en følelse af forpligtigelse og ansvar overfor en specifik gruppe og dens medlemmer. Det er en altruistisk og handlingsorienteret motivationsform, hvor personen motiveres af at gøre noget selv uden en forventning om personlig gevinst

Forløberen til begrebet er *sense of community*, der beskriver menneskers behov for fællesskaber. Konkret argumenterer McMillan og Chavis (1986: 9) for, at *sense of community* består af fire elementer. For det første handler medlemskabet af et community (såsom en kommune) om følelsen af at høre til. Det andet element er indflydelse, som er en følelse af betydning dvs. at gøre en forskel for de andre medlemmer af dette community. Det tredje element er gensidig forstærkning forstået sådan, at medlemmerne oplever, at deres behov bliver opfyldt af de ressourcer, de modtager gennem deres medlemskab af det relevante community. Det sidste element er delt følelsesmæssig forbindelse, engagement og en fælles tro på, at medlemmerne deler historie, fælles (geografiske) steder og oplevelser. *Sense of community* beskriver altså en vigtig fællesskabsfølelse, og når den er stærk, så oplever medlemmer af fællesskabet en social støtte, der er nødvendig for den enkeltes trivsel. Men der er forskel på at have glæde af at tilhøre et fællesskab og på at være klar til at tage ansvar for at udvikle det. Det er denne forskel, som begrebet SOC-R sætter fingeren på. SOC-R handler således om at bidrage til fællesskabet, ikke kun fordi det opfylder ens egne behov, men ud fra en altruistisk motivation til at tage

ansvar for fællesskabet. SOC-R bunder i et ønske om at gøre noget godt for gruppen som helhed og adskiller sig således fra social identitetsteori og andre motivationsteorier om gruppetilhørsforhold ved at betone et altruistisk element. SOC-R indebærer en forståelse af, at man er en del af noget større end en selv, og at man har et ansvar for at handle til gavn for fællesskabet. Det er særligt interessant i forhold til ledelsesopgaver, hvor der ikke er tale om lederstillinger, der er aflønnet efter almindelige vilkår. Det kan f.eks. være ledelse af frivillige organisationer eller ledelsesopgaver i kommunalbestyrelsen, hvor der nok betales et vederlag, men ikke er tale om et fuldtidsjob (se Pedersen, Pedersen og Bhatti, 2018). Betydningen af SOC-R i ft. ledelse er da også undersøgt i et empirisk studie af personer organiseret i det man på dansk kan kalde for lokale samarbejdsgrupper (på engelsk kaldes disse for *community collaboratives*). Her viser forskerne, at personer med høje niveauer af SOC-R havde betydeligt større sandsynlighed for at blive identificeret som ledere af de andre i deres samarbejdsgruppe (Nowell og Boyd 2014). Tilsvarende viser Boyd m.fl. (2018), at SOC-R hænger positivt sammen med arbejdsengagement og jobtilfredshed. Faktisk er SOC-R den stærkeste faktor, der kan forudsige medarbejdernes arbejdsengagement, når der sammenlignes med public service motivation og sense of community (SOC) (Boyd o.a., 2018).

Hvilken forskningstradition udspringer sense of community responsibility af?

SOC-R har rødder i *Community Psychology*-tilgangen til at forstå sociale forhold og samfundsmæssige interaktioner. Det at tilhøre et fællesskab ses som et grundlæggende menneskeligt behov på linje med andre behov i Maslows behovspyramide (Brincker og Pedersen, 2020). Inden for *Community Psychology* betragtes mennesker ikke kun som individer, men som en del af et større fællesskab, hvor det er vigtigt, at de indgår i en social kontekst. Sociale interaktioner forstås således i relation til de fysiske, sociale og kulturelle miljøer, hvor de finder sted. *Community Psychology*-traditionen er optaget af fællesskaber, og hvordan disse fællesskabers evne til at håndtere udfordringer og støtte medlemmernes trivsel kan forbedres. Sociale interaktioner udgør ifølge denne forskningstradition et centralt udgangspunkt for positive samfundsmæssige forandringer. I forlængelse heraf ses deltagelse og engagement fra alle medlemmer af et samfund som afgørende for at skabe en følelse af ejerskab, samhørighed og et inkluderende fællesskab (McMillan og Chavis, 1986). Denne artikel bidrager således med et nyt perspektiv på politisk rekruttering og fastholdelse. Der eksisterer allerede en stor og forskelligartet litteratur om det emne. Det særlige i denne artikel er, at vi tager udgangspunkt i motivationsforskningen med fokus på den del, der er rettet mod konkrete lokale fællesskaber.

Hvorfor er det væsentligt at afdække betydningen af sense of community responsibility i forhold til kommunalpolitisk ledelse?

Forpligtelsen over for fællesskabet skaber en positiv synergi, der gør SOC-R til en potentielt værdifuld faktor inden for *kommunalpolitisk* ledelse. I denne artikel arbejder vi derfor specifikt med SOC-R i forhold til ledelse af det kom-

munale fællesskab. SOC-R er relevant i forhold til *kommunalpolitisk* ledelse af flere grunde. Først og fremmest dækker SOC-R en motivation til at tage ansvar over for det lokale samfund blandt medlemmer af kommunalbestyrelsen. Det er ikke alene relevant i forhold til, om man overhovedet går ind i lokalpolitik. Eksisterende studier (Pedersen, Andersen og Thomsen, 2020; 2021) har således allerede påvist, at politikere med højt SOC-R i højere grad udtrykker villighed til at genopstille sammenlignet med andre politikere. I forlængelse heraf er der tale om en motivation, der (normativt) tilsiger, at beslutningstagning og handlinger prioriteres ud fra det, der er bedst for det lokale samfund. Dermed kan SOC-R potentielt styrke forbindelsen mellem de kommunale ledere og borgerne. Når ledere udviser et tydeligt SOC-R, kan det således forventes at skabe tillid og respekt blandt borgerne, hvilket igen kan føre til et mere harmonisk og samarbejdsorienteret samfund. Som afbilledet i figur 1 og diskuteret nedenfor er SOC-R derfor relevant både i forhold til opstilling, socialisering i løbet af valgperioden, genopstilling og genvalg og dermed for politikernes rekruttering og fortsatte tilknytning til kommunalbestyrelserne. Det er et generelt argument, men som skitseret i indledningen, og som vi efterfølgende vender tilbage til, kan alle fire processer være særligt vigtige i turbulente tider.

Tiltrækning, udvælgelse, fortsat tilknytning og socialisering

Rekrutteringsprocesser kan modelleres i tre trin: tiltrækning, udvælgelse og fortsat tilknytning (Bretz, Ash og Dreher, 1989). Tiltrækning betegner en proces, hvor en person føler sig tiltrukket af en bestemt stilling. Denne mekanisme kan potentielt sortere individer i job såvel som politiske embeder baseret på deres motivationsstruktur. Perry og Wise (1990: 370) argumenterede for, at jo stærkere personers public service motivation er, desto mere tilbøjelige er de til at søge miljøer, der opfylder disse behov. Tilsvarende kan vi forvente, at personer med højt SOC-R vil være mere tilbøjelige til at (gen)opstille til arbejdet i kommunalbestyrelsen.

Udvælgelse refererer til processen, hvor nogle individer prioriteres over andre. Her er det muligt, at borgerne i højere grad vil genvælge kommunalpolitikere med højt SOC-R. Det kan både ske på baggrund af politikernes udtalelser (som kan reflektere deres SOC-R) og de handlinger, politikerne udøver knyttet til deres SOC-R. Endelig betegner fortsat tilknytning (også kaldet fastholdelse), hvorvidt en person vælger at blive i jobbet. Ofte vil der være en gradvis og naturlig reduktion i medlemskab eller personale – typisk gennem pensionering eller opsigelse, men fortsat tilknytning fokuserer også på individets ønske om at forblive i organisationen (March og Simon, 1958). Igen kan bestemte typer af motivation være knyttet til medarbejderes fortsatte tilknytning og derekruttering (Bakker, 2015). Her kan SOC-R ses som et argument for ikke at forlade kommunalpolitik, fordi deltagelse netop giver mulighed for aktivt at bidrage til det kommunale fællesskab, ikke kun fordi det opfylder ens

egne behov, men også fordi det er det rigtige at gøre for kommunens borgere som helhed.

SOC-R er også relevant for, hvor intensivt man arbejder som politiker. Det gælder særligt i forhold til tiltrækning, udvælgelse og fortsat tilknytning af personer til de politiske ledelsesposter i kommunalbestyrelserne (borgmester, udvalgsformand og gruppeformand). Her er tidsrækkefølgen mindre klar, end det er tilfældet for henholdsvis genvalg og genopstilling, hvor SOC-R i valgperioden må siges at komme tidsmæssigt før politikernes beslutning om genopstilling og vælgernes beslutning om, hvem de stemmer på. Det er både muligt, at SOC-R påvirker sandsynligheden for at få (og påtage sig) en politisk ledelsespост, ligesom det at have en sådan post også kan påvirke SOC-R.

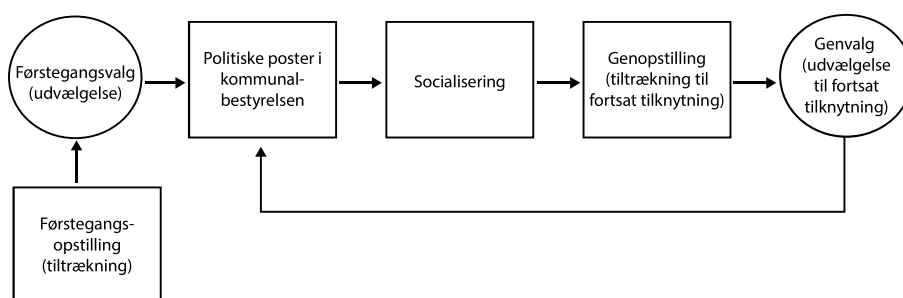
I forlængelse heraf kan der også være en socialiseringseffekt af at være medlem af kommunalbestyrelsen i form af øget SOC-R som resultat af den fortsatte involvering i netop det kommunale fællesskabs beslutninger. Jf. Toubøl m.fl. (2023) øger deltagelse i arbejdet for ens community (lokalsamfund) netop niveauet af SOC-R. De finder en positiv sammenhæng mellem borgeres frivillige arbejde under COVID-19 og deres niveau af SOC-R. Vi argumenterer for, at kommunalpolitikere tilsvarende kan forventes at få højere SOC-R af at deltage i det kommunalpolitiske arbejde. Det skyldes, at SOC-R er en handlingsorienteret motivationsform i den forstand, at det er vigtigt for mennesker, der er drevet af SOC-R at handle selv. Netop kontakten med dem, der nyder godt af det, man gør, kan derfor være med til at give yderligere energi. Tilsvarende kan kommunalpolitikere i deres virke øge deres motivation, hvis de gennem deres kontakt til borgerne oplever, at deres arbejde gør en forskel.

Samfundsmæssige ændringer og sense of community responsibility

Som nævnt i introduktionen er kommunalpolitikernes SOC-R særligt relevant i perioder med nationale og globale udfordringer. Forskningslitteraturen taler således om samfundsmæssig turbulens forstået som, at hændelser, krav og støtte spiller sammen og ændrer sig på uforudsigelig og usystematisk vis (Ansell, Sørensen og Torfing, 2023: 3). Det kan have betydning for politikernes SOC-R, fordi betingelserne og behovet for at udøve lokalpolitisk lederskab kan ændre sig. Vi var allerede i introduktionen inde på, hvordan læringen fra byrådsperioden fra 2018 til 2021, der pludseligt blev mere turbulent i foråret 2020 med COVID-19-pandemien, kan tænkes at have *socialiseret* de eksisterende politikere til at have højere SOC-R. Udover at COVID-19-pandemien unægteligt kan betragtes som en hændelse, der har introduceret turbulens i samfundet, har perioden også været præget af det ret akutte behov for at modtage flygtninge grundet krigen i Ukraine. Foruden disse globale samfundsændringer kan de kraftigt stigende udgifter på det specialiserede socialområde (KL, 2023) også beskrives som noget, der på den nationale scene har introduceret en vis grad af turbulens.

De tre andre potentielle forklaringer kan også kobles til figur 1. Eftersom Toubøl m.fl. (2023) netop finder, at COVID-19-krisen øgede SOC-R blandt borgere, der deltog i frivilligt arbejde under krisen, er det plausibelt, at nogle af disse borgere skulle ønske at bidrage lokalpolitisk i kølvandet på COVID-19-krisen. Det kunne (via tiltrækningsmekanismen) betyde, at nyvalgte kommunalpolitikere havde højere SOC-R efter valget i november 2021 sammenlignet med de nyvalgte politikere efter valget i 2017. Det kobler sig til den omfattende forskning, der peger på ændringer i motivation og ledelse som følge af en forøget samfundsmæssig turbulens (Ansell, Sørensen og Torfing, 2023; Ansell og Trondal, 2018; Lund og Andersen, 2023). Argumentet er kort sagt, at borgerne ”stepper op” i form af højere SOC-R og villighed til at stille sig til rådighed som potentielle kommunalbestyrelsesmedlemmer, når usikkerhed og uforudsigelighed øges af hurtige temposkift, svigtende programteorier samt uventede gensidige afhængigheder. *Opstillingsforklaringen* vedrører med andre ord tiltrækningen til førstegangsoptilling, jf. figur 1. Tilsvarende handler *vælgerforklaringen* om udvælgelse (foretaget af vælgere, der pga. den øgede turbulens lægger større vægt på SOC-R), mens *genopstillingsforklaringen* vedrører et (turbulensbetinget) større ønske hos politikere med høj SOC-R om fortsat tilknytning. Hvordan vi undersøger de forskellige potentielle forklaringer, uddyber vi i næste afsnit, hvor vi udleder vores seks hypoteser.

Figur 1. Proces for tiltrækning, udvælgelse, fortsat tilknytning og socialisering af politikere

Note: Figuren er inspireret af Pedersen, Andersen og Thomsen (2021: 135).

Forventninger til hvordan vi kan forstå ændringen i kommunalpolitikernes SOC-R

Hvis vi på baggrund af de teoretiske argumenter vender tilbage til vores indledende spørgsmål om, hvordan vi kan forstå det signifikant højere niveau af SOC-R blandt kommunalpolitikere i 2023 sammenlignet med 2019, er der således flere forskellige teoretiske forklaringer, som i det følgende omsættes til hypoteser. Disse hypoteser har ikke været præregistreret.

Som nævnt ovenfor kan stigningen i det gennemsnitlige SOC-R skyldes, at den forøgede samfundsmæssige turbulens har betydet, at de nyvalgte kommunal-

politikere har højere SOC-R i valgperioden fra 2021 og frem sammenlignet med tidligere. Det er udtrykt i hypotese 1 nedenfor. I forlængelse heraf er det også muligt, at de eksisterende kommunalpolitikeres SOC-R steg som følge af socialisering (hypotese 2). Dette kan ikke ses isoleret fra, hvilke politiske poster kommunalpolitikere havde, og hypotese 3 efterprøver litteraturens forventning om en positiv sammenhæng mellem at besidde en sådan post og at have høj SOC-R. Endelig er der argumenter for at forvente større villighed til at genopstille (hypotese 4) og flere personlige stemmer fra vælgerne ved valget i 2021 (hypotese 5) hos kommunalpolitikere med højt SOC-R. Begge dele kan bidrage til, at kommunalpolitikere med højt SOC-R ultimativt også oftere bliver genvalgt (hypotese 6). Vi inddrager både genvalg og personlige stemmer, da genvalget (udover at være et resultat af, hvilken person vælgerne sætter deres kryds ved) også kan afhænge af antallet af partistemmer, politikere-rens placering på stemmesedlen samt de øvrige opstillede kandidaters stemmetal. Derved er andelen af de personlige stemmer i højere grad et udtryk for en ren selektion fra vælgernes side, mens genvalg er en funktion af genopstilling, personlige stemmer og de nævnte kontekstforhold. Det gælder for alle hypoteserne, at de er formuleret for den øgede samfundsmæssige turbulens (fra 2018 til 2023), som er artiklens empiriske kontekst.

H1: I turbulente tider har nyvalgte kommunalpolitikere højere SOC-R end i mindre turbulente tider.

H2: I turbulente tider stiger kommunalpolitikeres SOC-R over tid, mens de er medlemmer af kommunalbestyrelsen.

H3: I turbulente tider har kommunalpolitikere med højere SOC-R oftere positioner som borgmester, udvalgsformand og gruppeformand end kommunalpolitikere med lavere SOC-R.

H4: I turbulente tider søger kommunalpolitikere med højere SOC-R oftere genopstilling end kommunalpolitikere med lavere SOC-R.

H5: I turbulente tider får kommunalpolitikere med højere SOC-R en større andel personlige stemmer (set i forhold til alle afgivne stemmer i kommunen) end kommunalpolitikere med lavere SOC-R.

H6: I turbulente tider bliver kommunalpolitikere med højere SOC-R oftere genvalgt end kommunalpolitikere med lavere SOC-R.

Hvordan undersøger vi hypoteserne?

Hypoteserne undersøges via en populationsundersøgelse over tid af alle danske kommunalpolitikere i 2019 og 2023. Dette afsnit diskuterer først datagrundlaget efterfulgt af operationaliseringer og analysestrategi.

Datagrundlag

På samme tidspunkt i valgperioden i henholdsvis 2019 og 2023 har vi udsendt spørgeskemaer til alle kommunalbestyrelsesmedlemmer i Danmark. I 2019 udsendte vi spørgeskemaer til 2.463 kommunalpolitikere og opnåede en svarprocent på 38,4 pct. I 2023 udsendte vi til 2.453 kommunalpolitikere og fik en svarprocent på 30,9 pct. Det faktiske antal kommunalpolitikere i Danmark var 2.432 og 2.436 i henholdsvis 2019 og 2023. Årsagen til, at vi udsendte til et større antal kommunalpolitikere, er, at der i listen fra Kommunernes Landsforening også fremgik stedfortrædere. Begge spørgeskemaundersøgelser opnåede svar fra alle 98 kommuner, og respondenterne var stort set repræsentative for populationen, om end der i begge undersøgelser var en lille overrepræsentation af borgmestre samt en lille underrepræsentation af kommunalbestyrelsesmedlemmer fra Sjælland. Dertil var de, der besvarede spørgeskemaet, gennemsnitligt lidt yngre end gennemsnittet i populationen af kommunalpolitikere. Disse spørgeskemadata kombineres i analyserne med offentligt tilgængelige registerdata vedrørende alle opstillede kandidater til kommunalvalget i 2021. Formuleringer på alle spørgeskemaspørgsmål kan findes i appendiks A i det supplerende materiale.

Operationaliseringer

Genopstilling og genvalg er operationaliseret ud fra registerdata om, hvorvidt en given politiker var kandidat til valget i november 2021, og hvorvidt vedkommende blev valgt ind. Her benytter vi os af to dummyvariable, hvor værdien 1 angiver, at man var henholdsvis genopstillet eller genvalgt, mens 0 angiver, at man ikke var genopstillet eller genvalgt. Omfanget af personlige stemmer er ligeså operationaliseret med registerdata og angiver en given politikers stemmeandel ud fra vedkommendes antal personlige stemmer divideret med det samlede antal afgivne stemmer i den enkelte kommune. Denne operationalisering tager højde for de markante forskelle i antallet af mulige stemmer afhængigt af indbyggertal og stemmeprocent. Vi har gennemført robusthedstest med politikernes andel af stemmerne afgivet til eget parti (resultaterne viser det samme og kan rekvireres hos forfatterne).

SOC-R er målt ved brug af et sumindeks bestående af fire spørgsmål. Formuleringerne på de fire spørgsmål fremgår af tabel 1, som også angiver den signifikante stigning i niveauet af SOC-R fra 2019 til 2023 ved en tosidet t-test. Indekset er skaleret fra 0-1, hvor 1 angiver det højeste niveau af SOC-R. Tabellen viser for både undersøgelsen i 2019 og 2023 et højt gennemsnitligt niveau af SOC-R, mens standardafvigelse viser en vis variation. Dertil viser tabellen, at der er en acceptabel Cronbachs alpha-værdi på 0,68 for det samlede sumindeks, som ikke kan forbedres ved at udelade et af de inkluderede items. Endelig indikerer faktoranalyser af de anvendte items i eksisterende forskning (Pedersen, Thomsen og Andersen, 2020: 1005), at de fire spørgsmål formår at måle SOC-R som latent begreb samt at differentiere begrebet fra public service motivation.

Tabel 1. Items for SOC-R og deskriptiv statistik på tværs af de to undersøgelser i 2019 og 2023

	Gennemsnit for items (standardafvigelse)		Cronbachs alpha ved sletning af item	
	2019	2023	2019	2023
"Noget af det bedste, man kan gøre for at forbedre borgernes forhold, er at deltage i det lokale politiske arbejde"	0,77 (0,16)	0,78 (0,17)	0,65	0,67
"Jeg er altid klar til at hjælpe borgerne her i kommunen, også hvis det skaber problemer for mig selv"	0,66 (0,19)	0,69** (0,20)	0,68	0,66
"Jeg føler en stærk personlig forpligtigelse til at forbedre forholdene i kommunen"	0,80 (0,17)	0,82** (0,16)	0,54	0,56
"Jeg føler, at det er min pligt at gøre noget for min kommune, også uden at jeg får noget igen"	0,81 (0,16)	0,83† (0,18)	0,55	0,57
	Gennemsnit sumindeks (standardafvigelse)		Cronbachs alpha sumindeks	
	2019	2023	2019	2023
	0,76 (0,12)	0,78** (0,13)	0,67	0,68

Note: Alle svarskalaer gik oprindeligt fra helt uenig (1) til helt enig (5). Alle items samt sumindekset er omskaleret, så de går fra 0 til 1, hvor 1 er høj SOC-R. *Signifikansniveauer ved tosidet t-test: p < 0.001*** 0,01** 0,05* 0,1†.

I forhold til de politiske ledelsespositioner blev politikerne bedt om at angive, om de besad en post som henholdsvis borgmester, gruppeformand eller formand for et stående udvalg. Her benytter vi os igen af dummyvariable, hvor værdien 1 angiver, at man besad den relevante post, mens 0 angiver, at man ikke gjorde.

Hverken de danske kommuner eller politikerne er ens, og vi inddrager derfor en række kontrolvariable for at sikre, at strukturelle og demografiske forhold ikke forklarer både SOC-R og undersøgelsens afhængige variable. På kommuneniveau inddrager vi befolkningstæthed i form af henholdsvis indbyggertal (som er logaritmetransformeret) og et mål for andelen af befolkningen bosat i bymæssig bebyggelse (dvs. urbanisering forstået som andel indbyggere i kommunen, der er bosat i byer med 200 eller flere beboere). Begge dele kommer fra de Kommunale Nøgletal (Indenrigs- og Sundhedsministeriet, 2023). Koalitionsforholdene i kommunerne er også forskellige, og det håndteres ved at kontrollere for, om politikerne indgik i borgmesterkoalitionen. Dette er operationaliseret med politikernes egne svar på, om det var tilfældet. Sidst kontrolleres for politikernes egne svar på spørgsmål om køn, alder, region, anciennitet (både antal perioder, og hvorvidt det er første periode eller ej) samt parti. I analyserne af genvalg inkluderer vi ydermere en variabel for, om politikerne skiftede parti fra valget i 2017 til valget i 2021.

Analysestrategi

I de første analyser behandler vi SOC-R som vores afhængige variabel og politiske ledelsespositioner som vores primære uafhængige variable. Først benyttes en OLS-regression til at undersøge, hvorvidt der blandt nyvalgte er forskel på niveauet af SOC-R i 2019 og niveauet i 2023. Dernæst gennemføres fixed effects analyser med og uden tidsvariante kontrolvariable for at undersøge, hvorvidt der sker en socialiseringseffekt blandt de kommunalpolitikere, der er kommunalbestyrelsesmedlemmer i begge undersøgte valgperioder. Sidst anvender vi en OLS-regression, hvor data fra 2019 og 2023 er pooled. Dette muliggør, at vi kan se på de partielle sammenhænge mellem de inkluderede variable og SOC-R også for tidsinvariante variable.

I de analyser, hvor vi behandler SOC-R som vores uafhængige variabel og genopstilling samt genvalg som vores afhængige variable, benytter vi os af logistisk regression, da vores afhængige variable er dikotome. Her ser vi på, hvorvidt den enkelte kommunalpolitikers SOC-R i 2019 er forbundet med tilbøjeligheden til at genopstille og ultimativt til at blive genvalgt ved kommunalvalget i 2021. I analysen, hvor andelen af personlige stemmer (ud af alle mulige stemmer) er den afhængige variabel, benyttes OLS-regression. For alle analyser vises to modeller: en med og en uden kontrolvariable. Det skal bemærkes, at vi har undersøgt intraklasse-korrelationer på kommuneniveau for både genopstilling, genvalg og SOC-R. Det gjorde vi for at afgøre, hvorvidt multilevel modeller var at foretrække i analyserne frem for OLS-regressioner. Det viste sig ikke at være tilfældet, da kommuneniveauet forklarede forsvindende lidt af variationen i disse variable.

Analyse af sammenhængen mellem SOC-R, genopstilling og genvalg i turbulente tider

Testen af hypotese 1 fremgår af model I og II i tabel 2. Disse indeholder analyser med og uden kontrolvariable af de politikere, der i 2019 og 2023 var i gang med deres første valgperiode. Analyserne viser, at der ikke er signifikant forskel på de nyvalgte politikere i 2019 og de nyvalgte politikere i 2023. Det tyder derfor ikke på, at den øgede samfundsmæssige turbulens har ført til, at de kommunalpolitikere, der finder vej ind i kommunalpolitik for første gang, er blevet mere motiverede for at tage ansvar for fællesskabet i 2023, end det var tilfældet i 2019. Hypotese 1 og opstillingsforklaringen finder derfor ikke støtte. Blandt kontrolvariablene er det interessant, at nyvalgte politikere i kommuner med færre indbyggere har højere SOC-R end nyvalgte politikere i kommuner med flere indbyggere. Modsat er urbaniseringen positivt korreleret med SOC-R, så nyvalgte politikere i kommuner, hvor større andele af befolkningen er bosat i byområder, har højere SOC-R. Dertil tyder analyserne på, at regionalt tilhørsforhold har en betydning. Nyvalgte kommunalpolitikere har således højest SOC-R, hvis de er del af en kommunalbestyrelse i Region Nordjylland, og lavest SOC-R, hvis de er del af en kommunalbestyrelse i Region Hovedstaden.

Hypotese 2 afspejler socialiseringsforklaringen, der foreslår, at SOC-R stiger over tid for politikere, der sidder i flere perioder. Model III og IV i tabel 2 viser, at dette ikke tyder på at være tilfældet. Her sammenligner vi de samme politikere over tid i en individ fixed effects model, som viser, at der ikke er signifikant forskel på niveauet af SOC-R i 2019 og 2023 inden for de samme individer. Koefficienten er positiv, men forsvindende lille. Hypotese 2 finder således ikke støtte, hvilket betyder, at det ikke er socialisering, der fører til den observerede stigning i kommunalpolitikernes SOC-R over tid. Forskellen mellem 2019 og 2023 lader altså til at handle om den udskiftning, der forekommer grundet politikernes beslutninger om at genopstille og/eller vælgerens beslutning om, hvem de stemmer ind i kommunalbestyrelsen. Før vi vender os mod genopstillings- og vælgerforklaringerne, tester vi hypotese 3 om betydningen af politiske ledelsespositioner.

Ud fra analyserne i model II i tabel 2 leder erhvervelsen af politiske ledelsespositioner (borgmester, gruppeformand eller udvalgsformand) ikke til et signifikant højere niveau af SOC-R. Der er en lille positiv betydning af at få en borgmesterpost, men stigningen er ikke signifikant. Det tilvejebringer ikke støtte til hypotese 3. Omvendt forholder det sig, hvis vi ser på analysen i model V i tabel 2, der benytter alt datamaterialet. Her fremgår det, at både borgmesterposten og rollen som gruppeformand er forbundet med højere SOC-R. Det giver dermed delvis støtte til hypotese 3. Der er ikke tale om entydig støtte, da vi ikke identificerer en sikker tendens over tid til, at det at tiltræde/fratræde poster (for de samme politikere) fører til højere/lavere SOC-R.

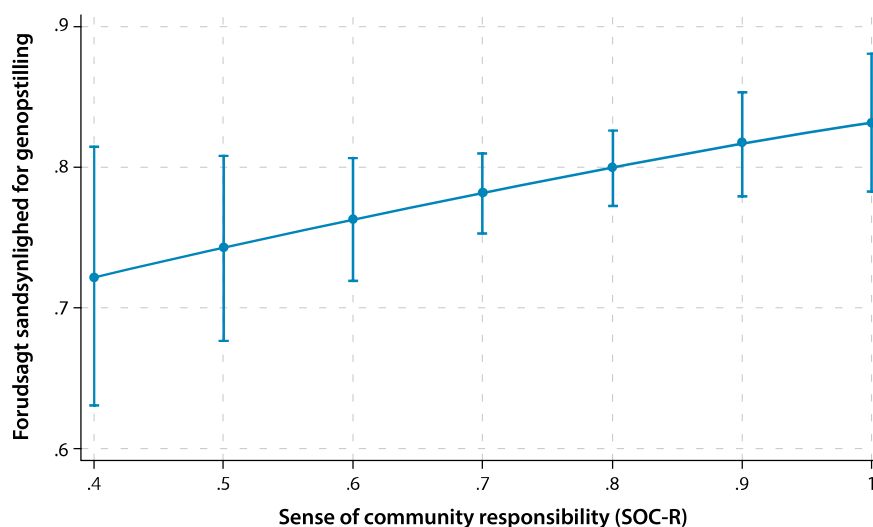
Vender vi os mod hypotese 4, der afspejler genopstillingsforklaringen, finder vi, at vi ikke med 95 procent statistisk sikkerhed kan sige, at der er sammenhæng mellem SOC-R og tilbøjeligheden til genopstilling til valget i 2021. Det fremgår af model I og II i tabel 3. Dog er sammenhængen signifikant med 90 procent statistisk sikkerhed (p-værdien er 0,077 i modellen med kontrolvariable, mens p-værdien er 0,090 i modellen uden kontrolvariable). Det yder dermed delvis støtte til hypotese 4. For at understøtte fortolkningen af resultatet, præsenterer figur 2 gennemsnitlige forudsagte sandsynligheder for at genopstille ved forskellige niveauer af SOC-R. Her fremgår det, at sandsynligheden for genopstilling stiger i takt med niveauet af SOC-R. Når niveauet af SOC-R stiger med 0,1, svarer det til en stigning i de forudsagte sandsynligheder for genopstilling på mellem 1,56 og 2,08 procentpoint. F.eks. er der en forskel på 1,67 procentpoint i den forudsagte sandsynlighed for genopstilling ved at gå fra 0,5 til 0,6 i niveauet af SOC-R. Det er således plausibelt, at genopstillingsmekanismen kan være med til at forklare stigningen i SOC-R over tid for hele gruppen af kommunalpolitikere. Der er dog kun tale om delvis støtte til hypotese 4, da sammenhængen som nævnt ikke er signifikant på det konventionelle niveau. Udover SOC-R har alder og anciennitet betydning for, om kommunalpolitikere genopstiller.

Tabel 2: SOC-R over tid og sat i relation til politiske poster og kommunernes karakteristika

	Model I Nyvalgte Uden kontrol OLS- regression	Model II Nyvalgte Med kontrol OLS-regression	Model III Alle politikere Uden kontrol Fixed effects	Model IV Alle politikere Med kontrol Fixed effects	Model V Alle politikere Med kontrol Pooled OLS
Tid (0=2019, 1=2023)	0,0021 (0,0097)	0,00026 (0,011)	0,0039 (0,0087)	0,0043 (0,0093)	-
Borgmester (1=ja)	-	0,056 (0,052)	-	0,022 (0,040)	0,030* (0,013)
Gruppeformand (1=ja)	-	0,0073 (0,014)	-	-0,0050 (0,020)	0,014† (0,0077)
Formand i stående udvalg (1=ja)	-	0,00079 (0,014)	-	0,012 (0,018)	0,0067 (0,0076)
Køn (1= Mand)	-	0,011 (0,010)	-	-	-0,0015 (0,0067)
Alder	-	-0,00022 (0,00043)	-	-	0,00051 (0,00030)
Region					
Region Hovedstaden	-	Reference	-	-	Reference
Region Midtjylland	-	0,033† (0,018)	-	-	-0,0021 (0,012)
Region Nordjylland	-	0,056* (0,023)	-	-	0,0057 (0,014)
Region Sjælland	-	0,031† (0,019)	-	-	-0,0078 (0,012)
Region Syddanmark	-	0,031† (0,018)	-	-	0,0024 (0,012)
Parti	-	12 partier inkluderet	-	12 partier inkluderet	12 partier inkluderet
Borgmesterkoalition (1=ja)	-	-0,016 (0,011)	-	0,0090 (0,019)	-0,022 (0,0073)
Antal perioder	-	-	-	-	-0,00043 (0,0073)
Første periode (1=ja)	-	-	-	-	0,012 (0,0088)
Indbyggertal i kommune	-	-0,015* (0,0075)	-	-	0,0013 (0,0051)
Andel indbyggere i by	-	0,0019** (0,00069)	-	-	0,00032 (0,00044)
Konstant	0,768*** (0,015)	0,769*** (0,081)	0,769*** (0,014)	0,712*** (0,044)	0,711*** (0,053)
Antal observationer	629	620	526	518	1682
Antal grupper			263	259	

Note: Standardfejl i parenteser. *** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05, † p < 0,1. Kontrol for partier inkluderer 12 partier (Socialdemokratiet, Radikale Venstre, Konservative, Nye Borgerlige, SF, Liberal Alliance, Dansk Folkeparti, Venstre, Enhedslisten, Alternativet, Kristendemokraterne, Danmarksdemokraterne) og en samlet kategori for lokallister.

Figur 2. Gennemsnitlige forudsagte sandsynligheder for at genopstille ved relevante niveauer af sense of community responsibility

Note: SOC-R starter ved 0,4, da der ikke er nogen politikere, der ligger under dette niveau.

Når der genopstiller flere kandidater med høj SOC-R, bliver der også genvalgt flere med høj SOC-R. Det ser vi i model V i tabel 3, der viser en signifikant sammenhæng mellem SOC-R og tilbøjeligheden til at blive genvalgt. Når vi inkluderer kontrolvariable, er denne sammenhæng dog ikke signifikant (p -værdien reduceres til 0,071). Det giver derfor delvis støtte til hypotese 6, der afspejler vælgerforklaringen. Dette er især drevet af genopstillingsmekanismen, da en robusthedstest ikke viser nogen signifikant sammenhæng mellem SOC-R og genvalgssandsynlighed for de kandidater, der genopstiller. Det underbygges også af model III og IV i tabel 3, der viser, at SOC-R ikke har en signifikant betydning for, hvor stor andel af kommunens samlede potentielle stemmer, en politiker får som personlige stemmer. Kun i model III, hvor der ikke er kontrolvariable inkluderet, er der en lille positiv koefficient. Fortegnet på koefficienten skifter dog, når kontrolvariablene inddrages. Hypotese 5 finder dermed ikke støtte i analysen. Foruden SOC-R har borgmesterposter og gruppeformandsposter i perioden fra 2018 til 2021 en stor betydning for, om man opnår genvalg, og hvor stor en andel af personlige stemmer (ud af alle afgivne stemmer) man får ved valget. For både genvalg og andel stemmer har alder dertil en negativ betydning. Begge modeller viser en negativ koefficient for, hvorvidt politikerens har været i borgmesterkoalitionen eller ej, om end sammenhængen kun er signifikant for andelen af stemmer. For genvalg har det dertil en betydning, om politikerens har været formand for et stående udvalg, mens det for stemmeandel gælder, at det har en negativ betydning, hvis perioden fra 2018 til 2021 var politikerens første valgperiode som kommunalbestyrelsesmedlem.

Tabel 3: Betydning af SOC-R for genopstilling, personlige stemmer og genvalg

	Model I Genopstilling Uden kontrol Logistisk regression	Model II Genopstilling Med kontrol Logistisk regression	Model III Stemmeandel Uden kontrol OLS- regression	Model IV Stemmeandel Med kontrol OLS- regression	Model V Genvalg Uden kontrol Logistisk regression	Model VI Genvalg Med kontrol Logistisk regression
SOC-R	1,12† (0,64)	1,14† (0,31)	0,83 (1,13)	-0,53 (0,74)	1,15* (0,54)	1,08† (0,60)
Borgmester (1=ja)	-	0,31 (0,67)	-	11,85*** (0,39)	-	0,81* (0,38)
Gruppeformand (1=ja)	-	0,11 (0,19)	-	1,51*** (0,16)	-	0,70*** (0,20)
Formand for stående udvalg (1=ja)	-	0,28 (0,22)	-	0,18 (0,23)	-	0,67*** (0,19)
Køn (1= Mand)	-	0,28 (0,19)	-	-0,077 (0,20)	-	-0,18 (0,16)
Alder	-	-0,021* (0,0088)	-	-0,027** (0,0089)	-	-0,040*** (0,0075)
Region						
Region Hovedstaden	-	Reference	-	Reference	-	Reference
Region Midtjylland	-	-0,46 (0,33)	-	0,14 (0,36)	-	-0,43 (0,29)
Region Nordjylland	-	-0,22 (0,40)	-	-0,27 (0,41)	-	-0,092 (0,34)
Region Sjælland	-	-0,43 (0,33)	-	-0,33 (0,35)	-	-0,44 (0,29)
Region Syddanmark	-	-0,46 (0,31)	-	-0,29 (0,33)	-	-0,39 (0,27)
Parti		12 partier inkluderet	-	12 partier inkluderet	-	12 partier inkluderet
Partiskift	-	-	-	-0,10 (0,40)	-	0,52 (0,33)
Borgmesterkoalition (1=ja)	-	0,078 (0,020)	-	-0,55* (0,21)	-	-0,23 (0,17)
Antal perioder	-	-0,13* (0,051)	-	0,12* (0,060)	-	-0,045 (0,048)
Første periode (1=ja)	-	0,084 (0,25)	-	-0,56* (0,26)	-	0,10 (0,21)
Indbyggertal i kommune	-	0,019 (0,14)	-	-0,82*** (0,15)	-	-0,013 (0,13)
Andel indbyggere i by	-	-0,022† (0,012)	-	-0,020 (0,013)	-	-0,017 (0,011)
Konstant	0,47 (0,48)	3,96* (1,60)	2,02* (1,13)	14,54*** (1,66)	-0,45 (0,42)	4,11** (1,39)
Antal observationer	947	934	946	933	947	934

Note: OLS-regressionskoefficienter i model III og IV. Odds ratios i model I, II, V og VI. Standardfejl i parenteser. *** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05, † p < 0,1. Kontrol for partier inkluderer 12 partier (Socialdemokratiet, Radikale Venstre, Konservative, Nye Borgerlige, SF, Liberal Alliance, Dansk Folkeparti, Venstre, Enhedslisten, Alternativet, Kristendemokraterne, Danmarksdemokraterne) og en samlet kategori for lokallister. Resultaterne er jf. robusthedstests drevet primært af genopstilling og ikke genvalg.

Udviklingen i SOC-R fra 2019-2023 – hvad ved vi nu?

I artiklen har vi undersøgt, hvad der kan forklare, at danske kommunalpolitikere i perioden fra 2019 til 2023 er blevet mere villige til at tage ansvar for fællesskabet. Denne periode har i høj grad været præget af turbulens set i lyset af konsekvenserne forårsaget af COVID-19-pandemien og behovet for at tage imod ukrainske flygtninge. Med andre ord har vi undersøgt, hvad der kan forklare stigningen i kommunalpolitikernes SOC-R i en periode præget af turbulens. Om end stigningen i SOC-R er lille, er den systematisk og statistisk signifikant, hvorfor vi finder den relevant at beskæftige sig med. Ændringer over tid vil ofte være små, så hvis vi kun beskæftigede os med at forklare jordskredsændringer, risikerer vi at overse inkrementelle ændringer over tid.

Vi har således undersøgt forskellige forklaringer på stigningen i kommunalpolitikernes SOC-R. Her viser analyserne overvejende støtte til genopstillingsforklaringen. Der er således delvis støtte til, at kommunalpolitikere i turbulente tider i højere grad vælger at genopstille, når de har et højere niveau af SOC-R. Det kan potentielt forklare, at politikernes gennemsnitlige SOC-R stiger fra 2019 til 2023, fordi politikere med lavere SOC-R (i hvert fald når der er samfundsmæssig turbulent) i mindre grad søger genvalg, hvorved politikere med højt SOC-R opkoncentreres. Analyserne tyder ikke på, at det højere niveau af SOC-R blandt genvalgte skyldes, at borgerne har præferencer for at vælge politikere med højere SOC-R. De politikere, der har højere SOC-R, får ikke en signifikant større personlig stemmeandel ved valget. Vi finder heller ikke støtte til socialiseringsforklaringen, der forventer, at kommunalpolitikere, der svarer i både 2019 og 2023, har et højere niveau i 2023. Nyvalgte politikere i 2023 har heller ikke højere SOC-R end nyvalgte politikere i 2019, hvilket taler imod opstillingsforklaringen. I forhold til samspillet med politiske ledelsesposter finder vi, at der er en positiv, statistisk signifikant sammenhæng mellem SOC-R og det at have en politisk ledelsespост. Der er dog ikke nogen sikker tendens til, at en given politiker har fået højere SOC-R, når vedkommende er gået fra ikke at have en sådan post til at have det.

Den mest overbevisende forklaring på stigningen i niveauet af SOC-R over tid er altså, at SOC-R i turbulente tider modvirker, at politikerne frivilligt forlader kommunalpolitik. De politikere, der genopstiller, har gennemsnitligt højere SOC-R end politikerne i den tidligere kommunalbestyrelse, hvorfor der også bliver genvalgt flere med højere SOC-R. En forklaring herpå kan være, at kommunalpolitikere finder ud af, at kommunalpolitik i turbulente tider handler om at tage ansvar for fællesskabet. Det kan bidrage til at øge nogle kommunalpolitikeres villighed til fortsat at bidrage, mens det for andre betyder, at de ikke ønsker at genopstille. I så fald kan man tale om en selektionsmekanisme, der får kommunalpolitikere, der har højt SOC-R, til i højere grad at forsøge at forblive i kommunalbestyrelsen. Resultaterne peger i hvert fald på, at SOC-R spiller en rolle for de kommunale fællesskaber. Det indikerer, at

litteraturen om SOC-R også kan bruges som kilde til viden og inspiration om, hvad der skal til for at udvikle stærke lokale fællesskaber og lokal deltagelse. I Danmark er kun omkring tre procent af befolkningen medlem af et politisk parti (Folketinget, 2021), men den manglende tilslutning til de politiske partier kan være et udtryk for, at borgerne har andre muligheder for at udleve engagementet for det lokale fællesskab end gennem partipolitik. Et helt centralt spørgsmål i den sammenhæng er, hvorvidt borgere, der vælger at gå ind i lokalpolitik, har højere SOC-R end resten af befolkningen. Det kan vi med vores nuværende datagrundlag ikke svare på, da det kræver viden om befolkningens SOC-R. Fremtidig forskning, der undersøger borgernes SOC-R, vil således muliggøre en sammenligning af niveauet af SOC-R for henholdsvis kandidater til kommunalvalget, indvalgte politikere og resten af befolkningen. En sådan undersøgelse vil tilvejebringe mere viden om, hvorvidt borgere, der har højt SOC-R, er mere tilbøjelige til at gå ind i lokalpolitik. Hvis der ingen systematisk forskel er på politikernes og resten af borgernes SOC-R, er det relevant at undersøge, om nogle udlever deres SOC-R via andre aktiviteter, der også bidrager til lokalsamfundet. Det kunne f.eks. være ved at bidrage til skolebestyrelser, den lokale sportsklub eller foreningslivet i øvrigt. Er det tilfældet, vil det således også kunne bidrage til at forklare, hvorfor flere kommunalpolitikere oplever, at det er svære at få folk til at stille sig til rådighed for kommunalpolitik (jf. Henriksen o.a., 2024). Bredere undersøgelse af og mere forskning i SOC-R vil således kunne bidrage til en bedre forståelse af, hvorfor man engagerer sig lokalt på forskellig vis. Indtil videre ved vi på baggrund af denne artikel, at kommunalpolitikere med højt SOC-R i højere grad tenderer til at genopstille i turbulente tider og derfor også i højere grad bliver genvalgt. Den mekanisme lader til at have betydet en mindre, om end statistisk signifikant stigning fra 2019 til 2023 i lokalpolitikernes SOC-R.

Kommunalpolitikere finder ud af, at kommunalpolitik i turbulente tider handler om at tage ansvar for fællesskabet

Supplerende materiale

Appendiks A. Oversigt over spørgeskemaspørgsmål

SOC-R 1	"Noget af det bedste, man kan gøre for at forbedre borgernes forhold, er at deltage i det lokale politiske arbejde." (1) Helt uenig, (2) Uenig, (3) Hverken enig eller uenig, (4) Uenig, (5) Helt uenig
SOC-R 2	"Jeg er altid klar til at hjælpe borgerne her i kommunen, også hvis det skaber problemer for mig selv." (1) Helt uenig, (2) Uenig, (3) Hverken enig eller uenig, (4) Uenig, (5) Helt uenig
SOC-R 3	"Jeg føler en stærk personlig forpligtelse til at forbedre forholdene i kommunen." (1) Helt uenig, (2) Uenig, (3) Hverken enig eller uenig, (4) Uenig, (5) Helt uenig
SOC-R 4	"Jeg føler, at det er min pligt at gøre noget for min kommune, også uden at jeg får noget igen." (1) Helt uenig, (2) Uenig, (3) Hverken enig eller uenig, (4) Uenig, (5) Helt uenig
Borgmester	Er du borgmester? (0) Nej, (1) Ja
Gruppeformand	Er du gruppeformand for din partigruppe/liste i kommunalbestyrelsen? (0) Nej, (1) Ja
Formand for stående udvalg	Er du formand for et af kommunens stående udvalg? (0) Nej, (1) Ja
Køn	Hvad er dit køn? (0) Kvinde, (1) Mand, (2) Andet
Alder	I hvilket år er du født? Drop down menu: 1930... 2004
Parti	Hvilket parti eller liste repræsenterer du?
Partiskift	(1) Socialdemokratiet, (2) Radikale Venstre, (3) Det Konservative Folkeparti, (4) Nye Borgerlige, (5) SF – Socialistisk Folkeparti, (6) Liberal Alliance, (7) Dansk Folkeparti, (8) Venstre, (9) Enhedslisten, (10) Alternativet, (11) Kristendemokraterne, (12) Danmarksdemokraterne, (13) Lokalliste, (14) Andet
Borgmesterkoalition	Tilhører du en partigruppe/liste, der indgik i borgmesterkoalitionen efter kommunalvalget i [2017 2021]?
Antal perioder	Hvor mange perioder har du været medlem af en kommunalbestyrelse? 0: Dette er min første periode (ca. 1 år som kommunalpolitiker (...)) 9: Dette er mere end min ottende periode (mere end 30 år)

Appendiks B. Korrelationsmatrice (2019-data)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. SOC-R	1,000													
2. Opstillet i 2021	0,058†	1,000												
3. Andel stemmer i 2021	0,024	0,033	1,000											
4. Valgt i 2021	0,069*	0,638***	0,148***	1,000										
5. Borgmester (1=Ja)	0,068*	0,049	0,721***	0,137***	1,000									
6. Gruppeformand (1=Ja)	0,024	-0,019	0,127***	0,041	-0,043	1,000								
7. Formand for stående udvalg (1=Ja)	0,044	0,040	0,340***	0,146***	0,379***	0,186***	1,000							
8. Køn	0,018	0,031	0,074*	-0,056†	0,080**	0,108***	0,023	1,000						
9. Alder	0,027	-0,102**	0,003	-0,187***	-0,011	0,074*	0,023	0,149***	1,000					
10. Partiskift	0,008	0,131***	-0,043	-0,016	-0,050†	0,062*	-0,062*	-0,028	0,020	1,000				
11. Borgmesterkoalition	-0,008	0,045	0,048	0,012	0,126***	-0,045	0,294***	0,080**	0,016	-0,016	1,000			
12. Antal perioder	-0,005	-0,135***	0,213***	-0,073*	0,171***	0,105***	0,224***	0,142***	0,463***	-0,077*	0,051†	1,000		
13. Første periode (1=Ja)	0,054†	0,103***	-0,234***	0,042	-0,171***	-0,188***	-0,271***	-0,093**	-0,369***	0,028	-0,041	-0,653***	1,000	
14. Indbyggertal (log. transformeret)	0,006	-0,026	-0,190***	-0,022	-0,022	-0,096**	-0,069*	-0,075*	-0,135***	-0,043	0,010	-0,023	0,037	1,000
15. Andel indbyggere i by	0,053†	-0,031	-0,119***	-0,027	-0,017	-0,030	0,048	-0,075*	-0,048	-0,072*	0,000	-0,005	-0,010	0,428***

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

Referencer

- Ansell, Christopher, Eva Sørensen og Jacob Torfing (2023), "Public Administration and Politics Meet Turbulence: The Search for Robust Governance Responses", *Public Administration*, 101(1): 3–22.
- Ansell, Christopher og Jarle Trondal (2018), "Governing Turbulence: An Organizational- Institutional Agenda", *Perspectives on Public Management and Governance*, 1(1): 43–57.
- Bakker, Arnold B. (2015), "A Job Demands–Resources Approach to Public Service Motivation", *Public Administration Review*, 75(5): 723–32.
- Boyd, Neil, Branda Nowell, Zheng Yang og Mary Clare Hano (2018), "Sense of Community, Sense of Community Responsibility, and Public Service Motivation as Predictors of Employee Well-Being and Engagement in Public Service Organizations", *The American Review of Public Administration*, 48(5): 428–43.
- Bretz, Robert D., Ronald A. Ash og George F. Dreher (1989), "Do People Make the Place? An Examination of the Attraction-Selection-Attrition Hypothesis", *Personnel Psychology*, 42(3): 561–81.
- Brincker, Benedikte og Lene Holm Pedersen (2020), "Attraction and attrition under extreme conditions– integrating insights on PSM, SOC-R, SOC and excitement motivation", *Public Management Review*, 22(7): 1051–69.
- Brincker, Benedikte og Lene Holm Pedersen (2023), "A Walk on the Wild Side – On the Motivation of Immigrant Workers to Provide Public Service in Greenland", i Diane B. Hirshberg, Mhairi C. Beaton, Gregor Maxwell, Tuija Turunen og Janette Peltokorpi, red., *Education, Equity and Inclusion: Teaching and Learning for a Sustainable North*, Springer Cham, Springer Polar Sciences, pp. 197–212.
- Folketinget (2021), "Hvor mange medlemmer har de politiske partier?" www.ft.dk/da/ofte-stillede-spoergsmaal/parti_hvor-mange-medlemmer-har-de-politiske-partier.
- Henriksen, Morten, Rasmus Böttcher, Mette Pabst, Rasmus Lindegård Hansen og Søren Larsen (2024), "Med et år til kommunalvalget: Mange partier har svært ved at finde kandidater", Dr.dk. 17. november, www.dr.dk/nyheder/politik/med-et-aar-til-kommunalvalget-mange-partier-har-svaert-ved-finde-kandidater.
- Indenrigs- og Sundhedsministeriet (2023), "De Kommunale Nøgletal", www.noegletal.dk/noegletal/ntStart.html.
- Jakobsen, Mads Leth, Anne Bøllingtoft, Caroline Howard Grøn, Ann-Louise Holten, Christian Bøtcher Jacobsen, Ulrich Thy Jensen, Anne Mette Kjeldsen og Lotte Bøgh Andersen (2023), *Træning af ledelse. Hvorfor, hvem, hvordan?*, København: Hans Reitzels Forlag.
- KL (2023), "Pressemeddelelse: Regeringen må give klart svar på, hvordan stigende udgifter på socialområdet skal håndteres", www.kl.dk/forsidenyheder/2023/april/regeringen-maa-give-klart-svar-paa-hvordan-stigen-de-udgifter-paa-socialomraadet-skal-haandteres.
- Lund, Clara Siboni og Lotte Bøgh Andersen (2023), "Professional Development Leadership in Turbulent Times: Public Administration Symposium: Robust Politics and Governance in Turbulent Times", *Public Administration*, 101(1): 124–41.
- March, James G. og Herbert Alexander Simon (1958), *Organizations*, New York: Wiley.
- Martin, Nick, Sarah L. de Lange og Wouter van der Brug (2022), "Holding on to voters in volatile times: Bonding voters through party links with civil society", *Party Politics*, 28(2): 354–64.
- McMillan, David W. og David M. Chavis (1986), "Sense of community: A definition and theory", *Journal of Community Psychology*, 14(1): 6–23.
- Nowell, Branda, og Neil M. Boyd (2014), "Sense of community responsibility in community collaboratives: Advancing a theory of community as resource and responsibility", *American Journal of Community Psychology*, 54(3–4): 229–42.
- Nowell, Branda, Anne M. Izod, Katherine M. Ngaruiya og Neil M. Boyd (2016), "Public Service Motivation and Sense of Community Responsibility: Comparing Two Motivational Constructs in Understanding Leadership Within Community Collaboratives", *Journal of Public Administration Research and Theory*, 26(4): 663–76.
- Pedersen, Lene Holm, Lotte Bøgh Andersen og Nanna Thomsen (2020), "Motivated to act and take responsibility – integrating insights from community psychology in PSM research", *Public Management Review*, 22(7): 999–1023.
- Pedersen, Lene Holm, Lotte Bøgh Andersen og Nanna Thomsen (2021), "Prosocial motivation and local political leadership", i Rómulo Pinheiro og Jarle Trondal, red., *Organising and Governing Governmental Institutions*, Bergen: Fagbokforlaget, pp. 133–52.
- Pedersen, Lene Holm, Rasmus Tue Pedersen og Yosef Bhatti (2018), "When Less Is More: On Politicians' Attitudes to Remuneration", *Public Administration*, 96(4): 668–89.
- Pedersen, Rasmus Tue, Niels Bjørn Grund Petersen, Ida Vidar Kristensen, Kurt Houllberg og Lene Holm Pedersen (2021), *Kommunalpolitisk barometer 2021*, København: VIVE.
- Perry, James L. og Lois R. Wise (1990), "The motivational bases of public service", *Public administration review*, 50(3): 367–73.
- Sørensen, Eva og Christopher Ansell (2023), "Towards a concept of political robustness", *Political Studies*, 71(1): 69–88.
- Toubøl, Jonas, Hjalmar Bang Carlsen, Marie Haarmark Nielsen og Benedikte Brincker (2023), "Mobilizing to take responsibility: exploring the relationship between Sense of Community Responsibility (SOC-R), Public Service Motivation (PSM) and public service resilience during Covid-19", *Public Management Review*, 25(4): 836–57.